

RYSZARD ŻELICHOWSKI

Instytut Studiów Politycznych PAN

SKUTKI POLITYCZNE HURAGANU IRMA DLA WYSP KARAIBSKICH

The political effects of Hurricane Irma for the Caribbean Islands

In September 2017, the most powerful Atlantic hurricane in the history of the Caribbean named Irma caused enormous damage to the island called Saint Martin (French: Saint-Martin and Dutch Sint Maarten). The island was visited by French President Emmanuel Macron and King of the Netherlands Willem-Alexander. The aim of the article is to discuss the systemic characteristics of the island which has two names and a double nationality – French and Dutch.

Saint-Martin is a French-dominated community in Lesser Antilles. The other, southern part of the island, named Sint Maarten, belongs to the Netherlands Antilles. The author discusses the political structure of both parts of the island, putting more emphasis on the systemic reforms in Sint Maarten. Since 10 October 2010, the Kingdom of the Netherlands has been consisting of four constituent states: the European Netherlands, the three islands of Curaçao, Aruba and Sint Maarten. Three more islands of Bonaire, Sint Eustatius and Saba have been granted the status of special municipalities, also known as overseas municipalities, and entered directly into the European Netherlands. Currently, they are called the Caribbean of the Netherlands.

The Netherlands Antilles ceased to exist as a separate state structure. Currently, this name is used only for the entire geographical area belonging to the Kingdom of the Netherlands.

We wrześniu 2017 roku polskie media donosiły o skutkach najpotężniejszego atlantyckiego huraganu w dziejach Karaibów noszącego wdzięczne kobiece imię Irma. W krajowych reportażach pojawiła się nazwa karaibskiej wyspy Saint Martin. Ich autorzy informowali o wizycie prezydenta Francji Emmanuela Macrona i króla Niderlandów

Willema-Aleksandra. Położenie jednak nacisku na straty finansowe i na ofiary huraganu odwróciło uwagę od cech miejsca, w którym pojawiły się obie głowy państw. Celem niniejszego artykułu jest omówienie specyfiki ustrojowej wyspy posiadającej dwie nazwy i podwójną przynależność państwową – francuską i niderlandzką.

Jest to ważne również dlatego, że w tym drugim przypadku w 2010 roku mieliśmy do czynienia z fundamentalną reformą ustroju, która zmieniła miejsce tej wyspy w politycznym systemie Królestwa Niderlandów. Wyspa Sint Maarten (Saint-Martin) jest właściwie nieznana polskiemu czytelnikowi, poza nielicznie docierającymi tam turystami z naszego kraju, w związku z czym huragan Irma będzie pretekstem do tego, aby wiedzę o niej poszerzyć.

*

Na początek parę uściśleń terminologicznych. Huragan lub orkan to nazwy używane dla opisanego cyklonów tropikalnych tworzących się w rejonie Oceanu Indyjskiego.

Obecnie orkanami zaczęto nazywać silne i bardzo gwałtowne wiatry, które coraz częściej nawiedzają Europę. Z orkanem mamy do czynienia, gdy średnia prędkość wiatru przekracza nad powierzchnią Ziemi 33 m/s (czyli ma siłę 12 stopni w skali Beauforta). Orkany powstają na skutek dużej różnicy temperatur między powietrzem nad Atlantykiem a Azją, skutkującej dużymi różnicami ciśnienia – przy czym obowiązuje zasada: im większa różnica ciśnień, tym większa prędkość wiatru. Orkany formują się z reguły od listopada do lutego nad północnym i zachodnim Atlantykiem, wędrując potem nad północno-zachodnią Europą¹.

Siłę huraganów mierzy się za pomocą skali Saffora-Simpsona, gdzie cyfra 5 oznacza zjawisko o nasileniu ekstremalnym. Huragan jest nazwą stosowaną dla zjawisk występujących nad akwenami Oceanu Atlantyckiego, natomiast tajfun dla sztormów nad akwenami Oceanu Indyjskiego lub Oceanu Spokojnego². Obserwacją tych zjawisk pogodowych zajmuje się Narodowe Centrum ds. Huraganów (*National Hurricane Center, NHC*) w Miami na Florydzie.

Warto przypomnieć, że zwyczaj nadawania imion nawałnicom lub burzom tropikalnym istnieje już wiek. Zdaniem specjalistów ze Świa-

¹ <http://www.ekologia.pl/wiedza/slowniki/leksykon-ekologii-i-ochrony-srodowiska/huragan> [dostęp: 21 grudnia 2017].

² Bardziej systematyczny wykład na ten temat zob. <https://tvnmeteo.tvn24.pl/informacje-pogoda/ciekawostki,49/cyklon-orkan-tajfun-huragan-czym-sie-roznia,105131,1,0.html> [dostęp: 21 grudnia 2017].

towej Organizacji Meteorologicznej ludzie szybciej zapamiętują imiona niż liczby czy dane techniczne.

A informacja o nadchodzącym huraganie powinna trafić do jak największej liczby osób [...] w połowie XX wieku zaczęto stosować głównie imiona żeńskie. Proceder ten zakończono w latach 70. pod wpływem protestów ruchu feministycznego. W 1979 roku zaczęto używać męskich imion³.

Opisy najbardziej spektakularnych zjawisk pogodowych, jak orkany czy huragany, pojawiają się na czołówkach gazet z kilku powodów. Zwykle przetaczają się one przez ogromne obszary i śledzone są od początku swojego cyklu, a ich skutki dotyczą często milionów ludzi i mają długotrwały wpływ na gospodarkę lub też politykę wewnętrzną tych państw, na obszarze których pokazały swoją niszczycielską siłę. W XXI wieku częstotliwość pojawiania się huraganów i ich skala przyczynia się do wzrostu niepokojów społecznych oraz obaw rządów o stabilność gospodarczą, zwłaszcza, że nie da się tych zjawisk meteorologicznych ani zaplanować, ani też włączyć do strategii gospodarczej rządu, który musi się uporać z ich skutkami. I chodzi tu nie tylko o państwa najbiedniejsze, które dość regularnie pustoszone są przez te żywioły, ale i te najbogatsze, jak na przykład Stany Zjednoczone Ameryki.

Huragan Katrina, który uformował się 23 sierpnia 2005 roku na Bahamach, ma obszernie opracowane hasło w popularnej Wikipedii⁴. Było ku temu kilka powodów. Po pierwsze, był jednym z trzydziestu najbardziej morderczych huraganów, jakie kiedykolwiek nawiedziły USA⁵. Po drugie, pociągnął za sobą śmierć 836 osób, a 705 zostało uznane za zaginione, co uczyniło go najtragiczniejszym w skutkach huraganem od 1928 roku. Po trzecie, obnażył niedoskonałość istniejących urządzeń technicznych. Największe zniszczenia spowodował on w stanie Luizjana. Centrum muzyki jazzowej i zabytkowe miasto Nowy Orlean zalane zostało wodą aż w osiemdziesięciu procentach. Wybudowany tam, ale nie konserwowany zbyt starannie, system przeciwpowodziowy wykazał nieszczelności w ponad pięćdziesięciu miejscach, powodując olbrzymie straty materialne, które początkowo oszacowano na sumę ponad 81 miliardów dolarów. Po upływie deka-

³ <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/nauka/1719736,1,skad-sie-biora-nazwy-huraganow-i-dlaczego-sa-to-imiona-ludzi.read> [dostęp: 21 grudnia 2017].

⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Huragan_Katrina; https://en.wikipedia.org/wiki/Hurricane_Katrina [dostęp: 21 grudnia 2017].

⁵ Blake, Eric S; Landsea, Christopher W; Gibney, Ethan J; National Hurricane Center (August 2011). *The Deadliest, Costliest, and Most Intense United States Tropical Cyclones from 1851 to 2010 (And Other Frequently Requested Hurricane Facts)*.

dy koszty te wyniosły 135 miliardów⁶. Tym samym był to huragan, który zadał Stanom Zjednoczonym największe w historii straty. Aż siedem miesięcy potrzebowała administracja ówczesnego prezydenta George'a W. Busha, aby ogłosić program Road Home obiecujący każdemu, kogo dom ucierpiał w powodzi, rekompensatę do wysokości 150 tysięcy dolarów. Rekompensaty te jednakże zostały uzależnione od wartości własności przed Katrینą, a nie kosztów odbudowy. Do dnia dzisiejszego miasto boryka się ze społecznymi skutkami tego kataklizmu⁷.

HURAGAN IRMA

Uznany za najpotężniejszy atlantycki huragan w dziejach Karaibów uformował się u wybrzeża Afryki. Był objęty obserwacją przez amerykańską agencję monitoringu NHC już od 26 sierpnia 2017 roku w pobliżu Republiki Zielonego Przylądka. Wtedy jeszcze miał status sztormu tropikalnego⁸. W pięć dni uzyskał status huraganu, a 4 września otrzymał 5. kategorię, z towarzyszącym mu wiatrem o prędkości do 300 km/h. Był to drugi po Harvey huragan powyżej 4. kategorii w tym roku.

Pierwsze na jego trasie były wyspy Antiqua i Barbuda. Już jako huragan 5. kategorii, z wiatrem wiejącym z prędkością od 190 do 240 km/h zniszczył około 90 procent budynków, a około połowy ludności straciło dach nad głową. Śmierć poniosła tylko jedna osoba. Straty materialne oszacowano na co najmniej 215 mln USD⁹. Jak pisała Claire Phipps z dziennika „The Guardian”:

Wyspa jest teraz pustą strefą katastrofy. Prawie wszyscy z jej 1500 mieszkańców wyjechali na siostrzaną wyspę Antigua – 90 minut podróży łodzią – jeszcze przed przybyciem huraganu Jose. „Największym problemem w Barbuda jest teraz fakt, że tak wiele martwych zwierząt znalazło się w wodzie, co powoduje zagrożenie epidemiologiczne” – powiedział minister spraw zagranicznych na wyspie Charles Fernandez. [...]. Michael Joseph, przewodniczący Czerwo-

⁶ <https://www.datacenterresearch.org/data-resources/katrina/facts-for-impact/> [dostęp: 21 grudnia 2017].

⁷ Obszerny reportaż na ten temat przygotowało Polskie Radio <https://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1495215,10-lat-po-ataku-huraganu-Katrina-Nowe-oblicze-Nowego-Orleanu> [dostęp: 21 grudnia 2017].

⁸ http://www.nhc.noaa.gov/archive/xgtwo/gtwo_archive.php?current_issuance=201708262339&basin=atl&fdays=5 [dostęp: 21 grudnia 2017].

⁹ CEDIM-Forensic Disaster Analysis Group (FDA) on Hurricane Irma, https://www.cedim.de/download/FDA_Irma_2017%20vFinal.pdf, s. 2.

nego Krzyża na Antigui i Barbudzie zaś oświadczył: „Zniszczenia są największe, jakie kiedykolwiek tu widzieliśmy [...]”¹⁰.

W następnej kolejności huragan zaatakował wyspy Saint Martin/ Sint Maarten i Saint Barthélemy w Małych Antylach. W poniższej tabeli znajduje się wykaz miejsc objętych niszcycielskim działaniem huraganu.

TABELA 1
Obszary oddziaływania huraganu Irma i jego skutki

Obszar	Ofiary śmiertelne	Zniszczenie (w USD)
Anguilla (Wielka Brytania)	1	290 mln
Barbados	1	b.d.
Barbuda (Antigua i Barbuda)	3	215 mln
Brytyjskie Wyspy Dziewicze (Wielka Brytania)	0	1,4 mld
Kuba	10	2,2 mld
Haiti	1	b.d.
Portoryko (USA)	3	800 mln
Saint Kitts i Nevis	0	80 mln
Saint-Martin i Saint-Barthélemy (Francja)	12	2,28 mld
Sint Maarten (Holandia)	4	2,5 mld
USA	38	> 50 mld
Wyspy Dziewicze Stanów Zjednoczonych	4	2,4 mld
Nieznane	5	b.d.
Razem	81	> 62 mld

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Huragan_Irma#cite_ref-loss_10-0, na podstawie: https://www.cedim.de/download/FDA_Irma_2017%20vFinal.pdf

Poniżej skupię się na wyspie noszącej podwójną nazwę i podzielonej pomiędzy dwa europejskie państwa.

SAINT-MARTIN

Saint-Martin (Wspólnota Saint-Martin) to terytorium zależne Francji znajdujące się w Małych Antylach¹¹. Zajmuje ono północną

¹⁰ C, Phipps, *Irma's Destruction: Island by Island*, „The Guardian” 2017, 10 September, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/07/irma-destruction-island-by-island-hurricane> [dostęp: 21 grudnia 2017].

¹¹ Saint-Martin, http://www.worldstatesmen.org/Saint_Martin.html [dostęp: 21 grudnia 2017].

część wyspy oraz kilka mniejszych wysepek. Stolicą Saint-Martin jest miasto Marigot liczące ok. 12 tys. mieszkańców. Hymnem narodowym jest „Marsylianka” (*La Marseillaise*), lokalnym zaś od 1958 roku także „Saint-Martin, Saint-Martin”, „O słodka ziemio Saint Martin” (ang. *O’ Sweet Saint Martin’s Land*), będący nieoficjalnym hymnem obu społeczności na wyspie.

W wyniku referendum z 7 grudnia 2003 roku aż 76,17 procent głosujących opowiedziało się za odłączeniem Saint-Martin od Gwadelupy i utworzeniem osobnego terytorium zależnego. Parlament francuski ustawą z 7 lutego 2007 roku (weszła w życie piętnaście dni później) ogłosił, że Saint-Martin (tak jak Saint-Barthélemy) stała się zbiorowością zamorską (fr. *collectivité d’outremer*, COM). Do tego roku ta część wyspy była regionem zamorskim Francji, a więc było częścią Unii Europejskiej. Po krótkim okresie bycia poza Unią Europejską Saint-Martin stał się ponownie jej częścią z chwilą wejścia w życie 1 grudnia 2009 roku traktatu lizbońskiego. Obecnie administracyjnie Saint-Martin stanowi jedną gminę (fr. *commune de Saint-Martin*), która dawniej wchodziła w skład okręgu Saint-Martin i Saint-Barthélemy (fr. *Arrondissement de Saint-Martin-Saint-Barthélemy*)¹².

Na wniosek rządu francuskiego 29 października 2010 roku Rada Europy wydała decyzję w sprawie zmiany statusu wyspy Saint-Barthélemy w Unii Europejskiej. W ustępie 4 stosowny zapis brzmi:

Obywatele Saint-Barthélemy powinni pozostać obywatelami Unii i korzystać w ramach Unii z tych samych praw i swobód co inni obywatele francuscy, podobnie jak wszyscy obywatele Unii powinni nadal korzystać na wyspie Saint-Barthélemy z tych samych co obecnie praw i swobód¹³.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w artykule 349 i 355, opublikowany w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej 7 czerwca 2016 roku, określił warunki stosowania traktatów do potrzeb krajów i terytoriów zamorskich, w tym Saint-Martin¹⁴.

Na terytorium Saint-Martin obowiązuje francuska konstytucja Republiki Francuskiej z 28 września 1958 roku. Tę część wyspy, o powierzchni 53 km², zamieszkuje 32 125 osób. Pod względem wy-

¹² Saint-Barthélemy, http://www.worldstatesmen.org/Saint_Bart.html [dostęp: 21 grudnia 2017].

¹³ Decyzja Rady Europejskiej z dnia 29 października 2010 r. w sprawie zmiany statusu wyspy Saint-Barthélemy wobec Unii Europejskiej (2010/718/UE), <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:325:0004:0005:PL:PDF> [dostęp: 21 grudnia 2017].

¹⁴ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), (2016/C 202/01), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:12016ME/TXT> [dostęp: 21 grudnia 2017].

znaniowym dominują katolicy, Świadkowie Jehowy oraz protestanci¹⁵. Oficjalnym językiem jest francuski, w praktyce większość społeczności posługuje się tu dialektem opartym na języku angielskim.

Głową państwa jest prezydent Emmanuel Macron, władze centralne od 8 czerwca 2015 roku reprezentuje prefekt-delegat Anne Laubies (prefektura i główny prefekt mają siedzibę na wyspie Saint-Barthélemy). Osobę na stanowisko to mianuje prezydent Republiki na podstawie opinii wyrażonej przez ministra spraw wewnętrznych. Organem sprawującym władzę jest jednoizbowe ciało o nazwie Rada Terytorialna, w której skład wchodzi 23 członków. Przewodniczący Rady jest wybierany przez jej członków na okres pięciu lat. Ostatnie wybory miały miejsce 17 kwietnia 2013 roku, następne odbędą się w 2018 roku. Przewodniczącym Rady od kwietnia 2017 roku jest Daniel Gibbs¹⁶, założyciel partii politycznej o takiej nazwie. Organem wykonawczym jest siedmioosobowe ciało kierowane przez przewodniczącego Rady. Sama Rada podejmuje decyzje w sprawach gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

Na Saint-Martin działają następujące partie polityczne: DVG (*Divers Gauche*), Ind (*Indépendant*), RRR (*Rassemblement, Responsabilité, Réussite*, od 2007 r.), UPP (*Union Pour le Progrès* stowarzyszona z UMP), TDG17 lub TDG (*Team Daniel Gibbs*, od 2017 r.), MVP (*En marche vers le progress*), MJP (*Movement for Justice and Prosperity*)¹⁷. Partia UMP ma przedstawiciela w Senacie Republiki.

TABELA 2

Przedstawiciele partii politycznych w Radzie Terytorialnej

Nazwa partii	Procent uzyskanych głosów	Liczba uzyskanych miejsc
TDG (<i>Team Daniel Gibbs</i>)	64,3	18
MJP (<i>Movement for Justice and Prosperity</i> , pl. Ruch na rzecz Sprawiedliwości i Prosperity)	24,2	4
MVP (<i>En marche vers le progress</i> , pl. W drodze do postępu)	11,5	1
Łącznie	100,0	23

Źródło: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rn.html>

¹⁵ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rn.html> oraz http://www.worldstatesmen.org/Saint_Martin.html [dostęp: 21 grudnia 2017].

¹⁶ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rn.html> [dostęp: 21 grudnia 2017].

¹⁷ *Ibidem*.

Huragan Irma uderzył na Saint-Martin w dniach 6 i 7 września 2017 roku. Minister spraw wewnętrznych Francji Annick Girardin bezzwłocznie poinformowała, że rząd Francji skieruje na wyspę pomoc, a także dodatkowy personel policyjny i ratunkowy. W wyniku huraganu po stronie francuskiej wyspy uszkodzonych lub zniszczonych zostało 95 procent infrastruktury, między innymi większość szkół¹⁸. Śmierć poniosło dwanaście osób. Problemem stały się też liczne grabieże. Do pomocy ludności miejscowej rząd wysłał 240 żandarmów, aby udzielili pomocy w kontrolowaniu sytuacji, a 10 września do miejscowego szpitala wysłane zostały niezbędne środki pierwszej potrzeby, w tym woda i sprzęt elektryczny. Wojsko francuskie przystąpiło do szybkiej ewakuacji turystów. W dniach 11 i 12 września obszar klęski wizytował prezydent Emmanuel Macron, który podjął decyzję o natychmiastowym przekazaniu na potrzeby usuwania zniszczeń na francuskich wyspach kwotę 50 milionów euro.

SINT MAARTEN

Druga część wyspy, nosząca nazwę Sint Maarten, wchodzi w skład Antyli Holenderskich i zajmuje południową część. Jej powierzchnia wynosi 34 km², co stanowi 40 procent obszaru wyspy, zamieszkuje ją 38 939 osób. Językiem urzędowym jest niderlandzki, lecz powszechnie używany jest język angielski, zaś stolicą Sint Maarten jest miasto Phillipsburg liczące ok. 18 tysięcy mieszkańców. Wyspa posługuje się dewizą „Zawsze za postępem” (łac. *Semper pro gre-diens*) oraz wspomniany wyżej hymn *O’ Sweet Saint Martin’s Land*.

Transformacja ustrojowa, która zaszła w tej części świata w 2010 roku, właściwie nie została zauważona w polskiej literaturze¹⁹. Zniszczenia spowodowane huraganem Irma także w tej części wyspy i nie-liczne informacje na łamach krajowej prasy skłaniają do uporządkowania wiedzy polskiego czytelnika. Na początek kilka słów o miejscu Antyli Holenderskich w strukturze Królestwa Niderlandów.

¹⁸ <http://newsinfo.inquirer.net/928557/hurricane-irma-destroys-95-of-french-part-of-st-martin-official>; <http://www.firstpost.com/world/hurricane-irma-destroys-95-of-french-part-of-caribbean-island-st-martin-6-killed-death-toll-expected-to-rise-4017247.html> [dostęp: 21 grudnia 2017].

¹⁹ Na ten temat zob. R. Żelichowski, *Nowy ład na Antylach Holenderskich*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2015, nr 17, s. 251–273.

SINT-MAARTEN A ANTYLE HOLENDERSKIE

Antyle Holenderskie (w języku niderlandzkim *Nederlandse Antillen*, w języku angielskim *The Netherlands Antilles*, a w języku *papiamentu* *Antia Hulandes*) to:

[...] istniejące w latach 1848–2010 holenderskie terytorium autonomiczne w Małych Antylach (Ameryka Środkowa) obejmujące 6 wysp na Morzu Karaibskim: trzy większe u wybrzeży Wenezueli: Curaçao (444 km²), Bonaire (288 km²), Aruba (180 km²) oraz trzy mniejsze na wschód od Portoryko (Wyspy Podwietrzne): Saba (13 km²), Sint Eustatius (21 km²) i południowa część Sint Maarten (34 km²) – część północna należy do Francji i jest znana jako Saint-Martin. W 1949 roku wyspy te utworzyły połączone terytorium zależne Antyli Holenderskich, a 5 lat później uzyskały status kraju autonomicznego wchodzącego w skład Królestwa Niderlandów. Władzę sprawuje lokalny parlament (Stany Antyli Holenderskich) oraz rząd powoływany przez gubernatora z nadania królewskiego²⁰.

Takie informacje łatwo znaleźć można w popularnych internetowych wyszukiwarkach. Jak we wszystkich swoich publikacjach w tym kontekście zgłaszam zastrzeżenia natury terminologicznej.

Od 1997 roku Królestwo Holandii oficjalnie posługuje się nową nazwą – Królestwa Niderlandów, mieszkańiec tego kraju to Niderlandczyk, zaś język, którego używa, to niderlandzki, a kraj jego zamieszkania to Niderlandy²¹. W wyniku przyzwyczajęń, a także ulegając presji języka powszechnego, w użyciu znajdują się wciąż określenia, takie jak Holandia i Holender. W poniższym tekście będę posługiwał się wyłącznie nowymi nazwami.

*

Wybuch drugiej wojny światowej i złamanie przez hitlerowskie Niemcy tradycyjnej polityki neutralności, tak mocno hołubionej przez polityków Królestwo Niderlandów, wykazało fiasko takiej polityki. Dotyczyło to także dotychczasowej polityki względem kolonii. Surinam i obszar Curaçao (*Gebiedsdeel Curaçao*, od 1948 roku oficjalnie nazywanych Holenderskimi Antylami) były jedynymi częściami Królestwa nie zajęte przez wroga. Już w 1942 roku królowa Wilhelmina w programie Radia Oranje uznała obszar ten za niezależny (połowa

²⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlandse_Antillen [dostęp: 21 grudnia 2017].

²¹ O. Vandeputte, J. Koch, *Niderlandzki. Język dwudziestu milionów Holendrów i Flakmandów*, Stichting Ons Erfdeel vzw, Rekkem 1995.

produkcji paliw dla lotnictwa aliantów pochodziła z miejscowych rafinerii na Curaçao i Arubie).

Narody Indonezji, wchodzące w skład tak zwanych Indii Holenderskich, nie zgodziły się na powrót do dawnej metropolii i w 1945 roku ogłosiły niepodległość. Po próbach siłowego przywrócenia dawnego porządku Niderlandy, pod presją ONZ i mocarstw zachodnich, uznały prawo tej części swoich dawnych posiadłości do niepodległości i w 1949 roku uznały istnienie Republiki Indonezji.

Rok wcześniej, bo w 1948 roku rozpoczęły się rozmowy z Surinamem i Holenderskimi Antylami w sprawie nowego ułożenia stosunków pomiędzy metropolią i dawnymi koloniami. Ich wynikiem był uchwalony w 1954 roku tzw. Statut Królestwa Niderlandów (*Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*), ogłoszony uroczystie 15 grudnia w Hadze. Data ta wyznaczyła nową epokę w dziejach Niderlandów, powstanie tzw. Królestwa Nowego Stylu. Statut obejmował początkowo także Nową Gwineę do czasu przekazania jej Indonezji.

Kolejne zmiany w strukturze terytorialnej Królestwa Niderlandów nastąpiły w 1975 roku, gdy dawna Gujana Holenderska odzyskała niepodległość i przyjęła nazwę Republiki Surinamu. Następna była Aruba, która od 1986 roku uzyskała „status oddzielny” (*status aparte*) jako osobny kraj wewnątrz Królestwa Niderlandów. Od tej chwili Królestwo Niderlandów składało się z trzech krajów: Niderlandów (europejskiej części Królestwa), Aruby i Holenderskich Antyli²².

Pierwsze kroki w celu nadania nowej formy relacjom państwowym pomiędzy Holenderskimi Antylami i Królestwem Niderlandów w XXI wieku zostały określone w porozumieniu zawartym 22 października 2005 roku²³. Zostało ono podpisane przez rząd Niderlandów oraz przedstawicieli rządów wysp Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint-Eustatius i Saba²⁴.

W końcu lat dziewięćdziesiątych XX wieku, w wyniku utrzymującej się złej sytuacji gospodarczej, mieszkańcy i władze wysp wcho-

²² Na ten temat patrz: M. Bogucka, J. Balicki, *Historia Holandii*, PWN, Wrocław 1989.

²³ Gwoli ścisłości: Sprawa Antyli wróciła na wokandę po wyborach parlamentarnych w 2002 r. i ofensywie antyimigracyjnej polityka Pima Fortuyna, który nazwał Antylianczyków nielegalnymi przybyszami i zaproponował zmianę statusu Aruby na niderlandzką gminę zamorską. Nie było to wówczas możliwe, bowiem wniosek w tej sprawie przegłosować muszą wszystkie kraje wchodzące w skład państwa, <http://www.pimfortuyn.com/asp/default.asp?t=show&id=1735> [dostęp: 22 grudnia 2017]; http://nl.wikipedia.org/wiki/Statuut_voor_het_Koninkrijk_der_Nederlanden [dostęp: 22 grudnia 2017].

²⁴ Dokument PDF: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/documenten-en-publicaties/convenanten/2005/10/22/antillen-hoofdlijnen-akkoord.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

dzących w skład Holenderskich Antyli znalazły się w krytycznej sytuacji²⁵. W wyniku lawinowo narastającego zadłużenia wysp wielu ich mieszkańców znalazło się poniżej granicy ubóstwa, co z kolei spowodowało gwałtowny wzrost przestępczości. Rządowi Antyli nie udało się tych problemów rozwiązać, bądź przynajmniej ich skutki złagodzić. Na dodatek wyspa Curaçao, na której znajdowała się siedziba rządu, stabilizację swojej sytuacji realizowała kosztem mniejszych wysp, a jej rola nieproporcjonalnie wzrastała. Jak pokazała praktyka życia codziennego, Antyle nie były w stanie problemów swoich rozwiązać ani jako jeden naród (nie powstał), ani jako jedno państwo (konflikt interesów). W zaistniałej sytuacji w 2005 roku Antyle Holenderskie zdecydowały się na przeprowadzenie referendum, którego wyniki miały pokazać jakąś drogę wyjścia z tego impasu. Chodziło o uzyskanie odpowiedzi, czy większość Antylianczyków z wysp Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius i Saba chce pójść swoją drogą lub pozostać w związku z metropolią bądź to w formie większej samodzielności, bądź też bezpośredniego powiązania a Niderlandami²⁶.

Wynik referendum wskazał, że Antyle Holenderskie miały rozpaść się na pięć osobnych terytoriów. Podczas Konferencji Okrągłego Stołu na wyspie Curaçao zawarte zostało ostateczne porozumienie w sprawie nowej struktury państwa pomiędzy wyspami stanowiącymi dawne Antyle Holenderskie a rządem Królestwa Niderlandów²⁷. Curaçao i Sint Maarten miały się stać państwami składowymi (*nid. deelstaten*) o znacznej autonomii, a rząd Królestwa miał być reprezentowany przez Gubernatora. Wyspy Bonaire, Sint Eustatius i Saba (SEB) zapragnęły głębszych związków z Niderlandami i opowiedziały się za statusem „specjalnych gmin” Niderlandów. Ostateczny termin reformy Antyli wyznaczony został na 10 października 2010 roku. W tym samym roku, podczas mowy tronowej królowej Beatrix, padły ważne słowa:

²⁵ <http://www.tvn24.pl/12691,1677299,0,1,antyle-holenderskie-przestaly-istniec,wiadomosc.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

²⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/nieuwe-staatkundige-verhoudingen/referendum-op-de-antillen> [dostęp: 22 grudnia 2017].

²⁷ Dokumenty dotyczące przygotowań do reformy patrz: 1. SEI Sint Eustatius implementatieplan, Richtlijn, 09-11-2006; 2. SEI Saba implementatieplan, Richtlijn, 09-11-2006; 3. SEI Sint Maarten, Rapport, 09-11-2006; 4. SEI Curaçao, Rapport, 09-11-2006; 5. Implementatieplan SEI Bonaire, Richtlijn, 09-11-2006; 6. Samenwerkingsconvenant institutionele versterkingen bestuurskracht curacao 2008-2012, Convenant, 09-11-2006; 7. Plan veiligheid nederlandse antillen 2 pdf; Rapport, 14-12-2006; 8. Nationaal veiligheidsplan aruba 2008-2012, Rapport, 14-12-2006; 9. Samenwerkingsprogramma Nederlandse Antillen Onderwijs, Rapport, 30-10-2006 [dostęp: 22 grudnia 2017].

Przeprowadzone zostały przygotowania w celu przeprowadzenia zmian w obrębie Królestwa. Antyle Holenderskie pozostaną w obrębie Królestwa. Curaçao i Sint Maarten otrzymają status krajów. Wyspy Bonaire, Sint Eustatius i Saba staną się częścią państwa niderlandzkiego. Curaçao i Sint Maarten mogą liczyć na nasze wsparcie w sprawach utrzymania porządku prawnego i dobrego zarządzania²⁸.

Nowy premier koalicyjnego rządu Mark Rutte, pierwszy liberał na stanowisku premiera od 1992 roku, zdecydowany był zapowiedziane reformy przeprowadzić. Tak się też stało, 10 października 2010 roku Curaçao, Aruba i Sint Maarten stały się krajami współtworzącymi Królestwo Niderlandów, zaś wyspy Bonaire, Saba i Sint Eustatius stały się „specjalnymi gminami” Królestwa. Antyle Holenderskie (*Nederlandse Antillen*) przestały ostatecznie istnieć w dotychczasowej formie. Od tej daty przedstawiciele władzy centralnej w gminach specjalnych na Bonaire, Sint Eustatius i Sabie (BES) posiadają zakres władzy i obowiązków taki sam, jak burmistrzowie Niderlandów. Sprawowaniu tej władzy towarzyszy pewna symbolika, z którą wiąza się jej insygnia. Przedstawiciele władzy Królestwa na wyspach nosić będą, tak jak ich koledzy, łańcuchy symbolizujące sprawowany przez siebie urząd, tradycji nie znanej na wyspach BES²⁹. Jak pisał dziennikarz:

Na Curaçao w stolicy Willemstad o północy, niedzielnego poranka o godzinie szóstej czasu niderlandzkiego, fraga antylianśka została opuszczona. W ceremonii na placu Brionplein uczestniczył książę Willem-Aleksander i księżniczka Máksima. Rząd Niderlandów reprezentował sekretarz stanu do spraw stosunków z metropolią [Ank] Bijleveld i minister obrony Van Middelkoop. Taka sama oficjalna ceremonia odbyła się na Sint Maarten. Niderlandzki rząd reprezentował tam minister sprawiedliwości a także spraw wewnętrznych Hirsch Ballin³⁰.

KARAIBY PO NOWEMU

Od 10 października 2010 roku Królestwo Niderlandów składa się zatem z czterech państw: europejskich Niderlandów, trzech wysp Curaçao, Aruba i Sint Maarten (w skrócie CAS). Państwa te posiadają

²⁸ <http://www.rijksoverheid.nl/regering/het-kabinet/troonrede> [dostęp: 22 grudnia 2017].

²⁹ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/documenten-en-publicaties/persberichten/2010/10/10/nieuwe-ambtsketens-voor-gezaghebbers-bonaire-saba-en-sint-eustatius.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

³⁰ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/documenten-en-publicaties/persberichten/2010/10/10/10-10-10-nieuw-begin-voor-eilanden-nederlandse-antillen.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

własne władze i nie są już bezpośrednio zależne od metropolii. Trzy kolejne wyspy Bonaire, Sint Eustatius i Saba (BES) uzyskały status gmin specjalnych (nid. *bijzonder gemeenten*), nazywanych też gminami zamorskimi i weszły bezpośrednio w skład europejskich Niderlandów. Obecnie noszą nazwę Karaibskich Niderlandów (nid. *Caribisch Nederland*)³¹. Dotychczasowe Antyle Holenderskie (nid. *Nederlandse Antillen*) przestały istnieć jako odrębna struktura państwowa. Obecnie nazwę tę używa się jedynie w odniesieniu do całego obszaru geograficznego należącego do Królestwa Niderlandów, a jego status przypomina ten, jaki posiadają Wyspy Zachodniofryzyjskie (nid. *Waddeneilanden* lub *Friese Eilanden*). Ze względu na swoją specyfikę ustrojową Królestwo Niderlandów postrzegane jest już jako państwo federalne³².

Niderlandy zobowiązały się udzielić nowej strukturze organizacyjnej wszelkiej pomocy prawnej, instytucjonalnej i finansowej. Stworzony został plan pomocy dla ich instytucji i okres przejściowy na dwa lata, plan ten wszedł w życie z początkiem 2011 roku.

Curaçao i Sint Maarten przejęły na siebie odpowiedzialność za swoje państwa i swoje ustawodawstwo³³. Dotychczasowe prawa obowiązujące na Antylach (kodeks cywilny, kodeks postępowania administracyjnego i kodeks karny oraz regulaminy itp.) pozostają w mocy jedynie na Curaçao, Arubie i Sint Maarten. Na Bonaire, Sint Eustatius i Sabie ustawodawstwo miejscowe stopniowo zostanie zastąpione niderlandzkim.

Zgodnie z porozumieniem Curaçao i Sint Maarten będą współpracowały na wielu płaszczyznach z wyspami BES (mają wspólny Sąd Apelacyjny, Sąd Najwyższy pozostanie w Hadze). Ponadto Curaçao i Sint Maarten mają wspólny Bank Centralny. Niderlandzkie ministerstwa na wyspach BES reprezentowane są przez Państwową Służbę Karaibskich Niderlandów (nid. *Rijksdienst Caribisch Nederland*).

W państwach składowych Curaçao, Aruba i Sint Maarten utworzona została sieć przedstawicielstw Królestwa Niderlandów łączących funkcje ambasad i konsulatów.

³¹ <https://cultureelerfgoed.nl/dossiers/internationaal-beleid/caribisch-nederland> [dostęp: 22 grudnia 2017].

³² C. Borman, *Het Statuut voor het Koninkrijk*, Kluwer, Deventer 2005.

³³ Szczegóły zob.: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/vertegenwoordiging-van-nederland-in-aruba-curacao-en-sint-maarten> [dostęp: 22 grudnia 2017].

Przedstawicielem króla, nominowanym przez monarchę na sześć lat, jest gubernator (nid. *gouverneur*)³⁴. Okres może zostać przedłużony maksymalnie o jedną kadencję. Gubernator ma dwa zadania: reprezentuje i broni ogólnych interesów państwa oraz jest szefem rządu Sint Maarten. Jako głowa państwa gubernator nie ponosi odpowiedzialności politycznej i nie jest częścią gabinetu. Do pomocy ma swój sekretariat, gabinet gubernatora i Radę Doradczą składającą się z co najmniej 5 członków mianowanych przez gubernatora. Pierwszym gubernatorem mianowany został 10 października 2010 roku Eugene Bernard Holiday (ur. 1962 r.). Wcześniej zarządzał on linią lotniczą Winair, a następnie Międzynarodowym Lotniskiem Księżniczki Juliany³⁵.

Władzę ustawodawczą sprawują Stany Sint Maarten (nid. *Staten van Sint Maarten*), jednoizbowy parlament, składający się z piętnastu członków wybieranych na cztery lata. Pierwsze wybory do Stanów miały miejsce 17 września 2010 roku. Motto parlamentu brzmi „Otwarcie dla ludu” (łac. *Coram Populo*). Stany formują ze swojego grona rząd z premierem na czele (nid. *Minister-president*), który wraz siedmioma ministrami (maksymalnie) tworzy Radę Ministrów³⁶.

Od 2010 roku na Sint Maarten władzę sprawowało sześć rządów kierowanych przez trzech premierów. Tabela 3 ilustruje ich skład i kadencje.

Rządy CAB w Radzie Ministrów Królestwa reprezentują mianowani przez króla i rządy ministrowie pełnomocni. Na życzenie rządów CAB ich przedstawiciel może być mianowany przez króla także do składu Rady Państwa³⁷.

*

Mieszkańcy Niderlandów europejskich nie potrzebują wiz na wyjazd wakacyjny na Curaçao, Arubę i Sint Maarten, a na wizie turystycznej mogą przebywać oni do sześciu miesięcy. Nie potrzebują też zezwolenia na podjęcie pracy, żeby jednak ją podjąć, konieczne jest

³⁴ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0028096/2010-10-10>, cz. I: *Benoeming en ontslag van de Gouverneur*

³⁵ <http://www.kabgsxm.com/about-the-governor.aspx?language=NL> [dostęp: 22 grudnia 2017].

³⁶ <http://www.sintmaartengov.org/government/Pages/default.aspx> [dostęp: 22 grudnia 2017].

³⁷ Art. 13, <http://wetten.overheid.nl/BWBR0002154/2017-11-17> [dostęp: 22 grudnia 2017].

wypełnienie druku wyjaśniającego zakres i typ pracy, na podstawie którego udzielony zostanie stosowny dokument, tzw. tytuł prawny do pobytu (nid. *Verklaring Toelating van Rechtswege i verblijfstitel*)³⁸. W przypadku planów osiedlenia się na Curaçao, Sint Maarten czy Arubie konieczne jest uzyskanie pozwolenia od Służby ds. Spraw Ekonomicznych mieszczącej się na Curaçao (nid. *Dienst Economische Zaken*, DEZ).

TABELA 3
Rządy Sint Maarten 2010–2017

Gabinet	Premier	Partie Koalicji	Rok wyborów	Kadencja	Powody zakończenia kadencji
Wescot-Williams I	Sarah Wescot-Williams (DP)	UP (<i>United People's Party</i>), DP (<i>Democratische Partij Sint Maarten</i>)	2010	10 X 2010 – 27 IV 2012	Utrata większości z powodu wycofania poparcia członka UP
Wescot-Williams II	Sarah Wescot-Williams (DP)	NA (<i>National Alliance</i>), DP, 3 niezależnych członków Stanów Sint Maarten ^a		21 V 2012 – 5 V 2013	Trzej członkowie wycofali swoje poparcie
Wescot-Williams III	Sarah Wescot-Williams (DP)	UP, DP, niezależni		14 VI 2013 – 9 IX 2014	Niezależni wycofali poparcie
Gumbs	Marcel Gumbs	UP, 2 niezależnych	2014	19 XII 2014 – 28 X 2015	Członek Parlamentu opuścił koalicję
Marlin I	William Marlin	NA, UP, USP, niezależny		19 XI 2015	
Marlin II	William Marlin	NA, USP, DP	2016	20 XII 2016 – 2 XI 2017	Złożenie rezygnacji przez premiera w wyniku nieotrzymania wotum zaufania ^b
	Rafael Boasman	NA, USP, DP		24 XI 2017 – do wyborów 2018	Premier <i>ad interim</i>

^a Nid. *onafhankelijke Statenleden*, Staten van Sint Maarten.

^b *Kamerbrief over aanwijzing aan de Gouverneur Sint Maarten*, 24 listopada 2017 r.

Źródło: https://nl.wikipedia.org/wiki/Regering_van_Sint_Maarten

³⁸ Przy R.J. Schimmelpennicklaan 1. De Gevolmachtigde Minister van Curaçao od 10 X 2010 r. jest Sheldry P. Osepa, <http://www.vertegenwoordigingcuracao.nl/> [dostęp: 22 grudnia 2017].

Osoby podejmujące pracę objęte są obowiązkiem podatkowym, na który składa się podatek od wynagrodzenia oraz odpis na ubezpieczenie. Przedsiębiorstwa nie płacą podatków od zysków i przychodów. Obowiązkowe ubezpieczenia dotyczą tylko kraju pracy. Osoby, które przeniosły się z Niderlandów na Curaçao, Arubę lub Sint Maarten, nie płacą składki ubezpieczeniowej w Niderlandach, jednakże ich fundusz emerytalny oparty na ustawie o starości (nid. *Algemene Ouderdomswet*, AOW) będzie rocznie pomniejszany o dwa procent ze względu na brak zasilania tego funduszu. Oczywiście pozostaje możliwość ubezpieczenia siebie i swojej rodziny na własną rękę³⁹.

Reprezentację Królestwa Niderlandów na wyspach Curaçao, Aruby i Sint Maarten stanowią przedstawicielstwa. Ich zadaniem jest informowanie ministra spraw zagranicznych Niderlandów o pracach tych rządów oraz przekazywanie informacji na temat prac rządu w Niderlandach w ramach stałego kontaktu z gabinetami trzech rządów, urzędami państwowymi i organizacjami społecznymi, przygotowywanie oficjalnych wizyt ministrów, sekretarzy stanu i delegacji rządowych, a także służenie pomocą Niderlandczykom w przypadku problemów, jakie mogą napotkać na wyspach.

Ponadto przedstawicielstwo Niderlandów zobowiązane jest do przeprowadzenia na swoim terenie wyborów do Parlamentu Krajowego i Europejskiego czy referendum. Także do udzielania informacji na temat uzyskania prawa jazdy w Niderlandach, poświadczania dokumentów, rozpatrywania wniosków o jednorazowe zapomogi dla weteranów wojennych, udzielania usług konsularnych posiadaczom paszportów niderlandzkich (przedłużanie ich ważności), a także nadzór nad osobami aresztowanymi z nakazu lokalnych władz.

Przedstawicielstwo Niderlandów nie pełni jednak wszystkich typowych funkcji, jakie związane są z przedstawicielstwami zagranicznymi (ambasadami lub konsulatami) tego kraju.

W dniu 25 marca 2011 roku Rada Ministrów nominowała Lloyda Josiaha Richardsona (ur. 1950 r.), urodzonego na Arubie, na członka Rady Państwa (*Raad van State*) do spraw Sint Maarten. Od 10 października 2010 roku jest on członkiem Parlamentu i Rady Doradczej (*Raad van Advies*) na Sint Maarten⁴⁰. W latach 2014–2015 był on przewodniczącym Parlamentu.

³⁹ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/woenen-werken-en-vakantie> [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴⁰ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/nieuws/2011/03/25/benoeming-lid-raad-van-state-van-het-koninkrijk-voor-sint-maarten.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

*

Konstytucja Królestwa Niderlandów zawiera zbiór zasad funkcjonowania państwa, jego struktur i wartości. Nie określa ona kształtu terytorialnego państwa. Wszystkie te elementy zawiera Statut Królestwa, którego punktem wyjścia jest deklaracja, że wszyscy mieszkańcy Królestwa Niderlandów posiadają jedno (jednakowe) obywatelstwo, jedną głowę państwa (prawnego następcę królowej Juliany) oraz jedno wspólne kierownictwo w zakresie polityki zagranicznej i obronnej. Współpraca na pozostałych obszarach jest możliwa, ale państwa składowe Królestwa są w znacznym stopniu autonomiczne w decydowaniu o własnych sprawach wewnętrznych⁴¹. Zmiany w Statucie ogłoszone zostały Dekretem Królowej 7 września 2010 roku.

POZOSTAŁE PAŃSTWA SKŁADOWE

Wyspy Curaçao i Aruba znalazły się poza zasięgiem huraganu Irma. Ze względu na wspólny z Sint Maarten system polityczny i formę związku z metropolią warto poświęcić im także uwagę.

Największą wyspą Antyli Holenderskich jest Curaçao, dawna stolica Antyli Holenderskich. Curaçao należy do archipelagu Małych Antyli i znajduje się w południowej części Morza Karaibskiego. Ma podłużny kształt i długość 61 km. Szerokość wyspy waha się od 4 do 16 km, zaś łączna jej powierzchnia wynosi 472 km². W odległości 25 km znajduje się wyspa Małe Curaçao.

Łącznie Curaçao zamieszkuje 149 648 osób⁴², w tym większość w stolicy Willemstad⁴³, ze względu na swoją architekturę zwany małym Amsterdamem, aczkolwiek w rzeczywistości jest ona wzorowana na portugalskiej. Oficjalne języki to niderlandzki, angielski i lokalny *papiamentu*. Nazwa wyspy w tym ostatnim języku brzmi *Kòrsou* (polska transliteracja: Kurazao), a hymn nosi tytuł „Niebo Kurazao” (*Himno di Kòrsou*). W dniu 27 sierpnia 2010 roku odbyły się ostatnie wybory do Rady Wyspy Curaçao. W wyniku reformy ustrojowej po

⁴¹ Rijkswet van 7 september 2010 tot wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden in verband met de wijziging van de staatkundige hoedanigheid van de eilandgebieden van de Nederlandse Antillen (Rijkswet wijziging Statuut in verband met de opheffing van de Nederlandse Antillen), http://wetten.overheid.nl/BWBR0028249/geldigheidsdatum_18-04-2011 [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴² <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cc.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴³ <https://www.vakantie-curacao.nl/algemeen/> [dostęp: 22 grudnia 2017].

10 października tego roku przekształciła się ona w Stany Curaçao (nid. *Staten van Curaçao*).

TABELA 4
Podział miejsc w Stanach Curacao 2010–2017

Partia	2010	2012	2016	2017
PAR Partido Antiá Restrukturá (nid. <i>Partij voor Geherstructureerde Antillen</i> , pl. Partia na rzecz Restrukturyzacji Antyli)	8	4	4	6
MAN Movementu Antia Nobo (nid. <i>Beweging voor een Nieuwe Antillen</i> , pl. Ruch na rzecz Nowych Antyli)	2	2	4	5
MFK Movementu Futuro Kòrsou (nid. <i>Beweging voor de Toekomst van Curaçao</i> , pl. Ruch na rzecz Przyszłości Antyli)	5	5	4	5
Kòrsou di Nos Tur (nid. <i>Curaçao van ons allemaal</i> , pl. Curaçao dla Wszystkich)	–	–	3	2
PIN Partido Inovashon Nashonal (pl. Partia Odnowy Narodowej)	–	–	–	1
Pueblo Soberano (nid. <i>Onafhankelijk Volk</i> , pl. Niezależny Lud)	4	5	2	1
Movementu Progresivo (pl. Ruch Postępowy)	–	–	1	1
Un Kòrsou Hustu (nid. <i>Een Eerlijk Curaçao</i> , pl. Uczciwe Curaçao)	–	–	1	0
PNP Partido Nashonal di Pueblo (nid. <i>De Nationale Volkspartij</i> , NVP, pl. Narodowa Partia Ludowa)	1	1	2	0
Frente Obrero Liberashon 30 di Mei (nid. <i>Arbeiders Bevrijdingsfront van 30 mei</i> , pl. Robotniczy Front Wyzwolenia 30 maja)	1	0	–	0
PAIS Partido pa Adelanto I Inovashon Soshal (Partia o profilu społecznym i liberalnym)	0	4	0	–
Łącznie	21	21	21	21

Źródło: https://nl.wikipedia.org/wiki/Staten_van_Curaçao

Do 2017 roku rządy na Curaçao sprawowało osiem ekip, na których czele stało ośmiu premierów. Obecnym rządem od 27 maja 2017 roku kieruje Eugene Rhuggenaath z Partii Realnej Alternatywy (*Partido Alternativa Real*, PAR). Do koalicji weszły partie MAN i PIN.

*

Aruba to jedna z niewielkich wysp w archipelagu Małych Antyli od wschodu zamykająca Morze Karaibskie. Jej powierzchnia wynosi około 180 km², a zamieszkuje ją 115 120 osób (2017 r.). Znaczną większość stanowią katolicy (około 80 procent) i niewielka grupa protestantów (8 procent). Oficjalne języki to niderlandzki i *papiamentu*.

Rząd Aruby ma siedzibę w stolicy, którą jest liczący około 35 tysięcy mieszkańców Oranjestad. Rząd składa się tu, tak jak i w opisanych wyżej państwach składowych, z Gubernatora i Rady Ministrów (nid. *Raad van Ministers*). Gubernatora mianuje Królowa, a ten powołuje ministrów. Gubernator ma podwójną funkcję, stoi on zarówno na czele rządu, jaki i jest przedstawicielem Domu Królewskiego na obszarach wchodzących w skład Królestwa. Razem z ministrami reprezentuje on władzę wykonawczą⁴⁴. Stany Aruby (parlament) reprezentują zamieszkujących ją obywatele, a ich pozycja jest porównywalna z pozycją Drugiej Izby Parlamentu w Niderlandach⁴⁵. Składa się on z 21 członków i wybieranych jest raz na cztery lata. Parlament razem z Gubernatorem tworzą władzę ustawodawczą⁴⁶.

Głową wszystkich czterech państw jest obecny król Willem-Aleksander, na tronie od 2013 roku. Polityka zagraniczna i obronna karaibskich części pozostała w gestii Królestwa, urzęduje jeden minister spraw zagranicznych dla całego Królestwa, a także jedna struktura służby zagranicznej. Od 10 października 2010 roku państwa CAS posiadają swoje departamenty spraw zagranicznych (nid. *Directie Buitenlandse Betrekkingen*, DBB). Na Sint Maarten nazwa ta jest nieco inna i brzmi ona Wydział Spraw Zagranicznych (nid. *Beleidsafdeling Buitenlandse Betrekkingen*, BBB)⁴⁷.

⁴⁴ http://nl.wikisource.org/wiki/Statuut_voor_het_Koninkrijk_der_Nederlanden [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴⁵ <http://www.parlamento.aw/> [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/vraag-en-antwoord/hoe-wordt-aruba-bestuurd.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴⁷ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/caribische-deel-van-het-koninkrijk/vraag-en-antwoord/hoe-ziet-de-bestuurlijke-structuur-van-het-koninkrijk-der-nederlanden-eruit.html> [dostęp: 22 grudnia 2017].

Utrzymywanie porządku publicznego i bezpieczeństwa oraz niesienie pomocy na Curaçao i Sint Maarten, spoczywa na barkach ministrów sprawiedliwości i spraw ogólnych (*Justitie en Algemene Zaken*) nowych krajów. Królestwo Niderlandów jest członkiem Unii Europejskiej. Nie oznacza to jednak, że cały pakiet ustaw z tym związanych rozciąga się na wszystkie kraje Niderlandów. Curaçao, Aruba, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius i Saba posiadają status Terytoriów Zamorskich (LGO). Jeśli sobie tego zażyczą, będą mogły zostać włączone do Unii Europejskiej jako jej regiony peryferyjne. Obecny związek Niderlandów z Unią daje im pewne korzyści, np. z eksportu dóbr do krajów Unii Europejskiej, a także korzystać mogą z Europejskiego Funduszu Rozwoju (EOF). Reformy zachodzące w państwie nie mają wpływu na relacje Królestwa Niderlandów z Unią Europejską.

Nie mają one wpływu także na spółki założone na wyspach należących do dawnych Antyli Holenderskich: firmy z siedzibą w Curaçao stały się spółkami Curaçao i analogicznie spółki ze statutową siedzibą w Sint Maarten stały się spółkami Sint Maarten. Każda z nich może nadal utworzyć oddział na którejkolwiek z pozostałych wysp. Umowy podatkowe Curaçao i Sint Maarten przejęły zobowiązania międzynarodowe Antyli Holenderskich⁴⁸. W obu państwach składowych tymczasowo zostaje utrzymany gulden antylianśki i pozostaje on głównym środkiem płatniczym⁴⁹.

HURAGAN IRMA NA SINT MAARTEN

Wydarzenie to zostało w mediach polskich odnotowane szczegółowo. Przyczyną licznych relacji z Sint Maarten był los polskich turystów, którzy za pomocą telefonów komórkowych kierowali dramatyczne apele o pomoc. Para Polaków przyjechała tam spędzić miesiąc miodowy – donosiła TVN24 pod alarmującym tytułem „Miesiąc miodowy jak piekło. Polacy utknęli na Sint Maarten”:

Chciałabym, żebyśmy jak najszybciej mogli stąd wylecieć. Mielśmy wracać w czwartek. Nie umiem powiedzieć, kiedy to się stanie⁵⁰.

⁴⁸ <http://taxoasis.wordpress.com/2011/01/22/antyle-holenderskie-nie-istnieja/> [dostęp: 22 grudnia 2017].

⁴⁹ W źródłach angielskich: *Dutch Caribbean guilder* – zastąpi wcześniejszą – *Netherlands Antillean guilder* – w obu krajach. <http://taxoasis.wordpress.com/2011/01/22/antyle-holenderskie-nie-istnieja/> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁵⁰ <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiatea,2/huragan-irma-polacy-utkneli-na-sint-maarten,771292.html> [dostęp: 28 grudnia 2017].

Polska turystka, Dorota Malawska, relacjonowała dalej:

Wejścia do naszego hotelu pilnuje holenderskie wojsko, z bronią. Powiedzieli, że tutaj zostaną. Natomiast jeśli chodzi o ewakuację, to w tej chwili jest ona w ogóle niemożliwa⁵¹.

W sumie, w pułapce huraganu znalazło się ośmiu polskich obywateli. Pomimo kontaktu telefonicznego nie mogli oni liczyć na opiekę, ponieważ polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne znajduje się w Wenezueli. Ewakuacja mieszkańców i turystów odbywała się z jedyne go Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Księżniczki Juliany znajdującego się w Sint Maarten.

W dniu 10 września na Curaçao przybył minister spraw wewnętrznych Ronald Plasterk⁵², następnego dnia zaś król Willem-Aleksander. Do pomocy lokalnym władzom rząd skierował 550 żołnierzy, ogłoszono akcję zbiórki pieniędzy dla poszkodowanych, która już 10 września osiągnęła na specjalnym rachunku sumę 1,5 miliona euro, zaś 15 września wzrosła ona do 7,3 miliona⁵³. Wkrótce okazało się, że straty były o wiele wyższe niż na to wskazywały pierwsze szacunki. Tak jak w sąsiednim Saint-Martin zniszczenia wyniosły tu około 95 procent infrastruktury, śmierć poniosły cztery osoby. Władze Królestwa Niderlandów w obawie przed korupcją i niewłaściwym wykorzystaniem przygotowywanej pomocy, wynikającej z doświadczeń z przeszłości, postawiły dwa warunki. Pierwszy z nich to zaprzestanie blokowania utworzenia tzw. Izby Uczciwości (nid. *Integriteitskamer*), która ma przeciwdziałać korupcji na wyspie. O powstanie tej Izby postulował rząd Niderlandów już w 2015 roku. Drugi to rozszerzenie zakresu uprawnień dla żandarmerii z Niderlandów, m.in. do kontroli granicznej państwa. Minister Ronald Plasterk uznał warunki te za „logiczne i jasne” oraz konieczne dla udzielenia wsparcia finansowego na odbudowę Sint Maarten. Zwłaszcza, że chodziło tu o „znaczną kwotę”, prawdopodobnie sięgającą setek milionów euro⁵⁴. Termin

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Przedstawił on Parlamentowi 18 września 2017 r. raport: kamerbrief-over-verslag-bezoek-sint-maarten-en-stand-van-zaken-bijdrage-noodhulp-na-orkaan-irma [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁵³ „Het Parool” 2017, 10 września, <https://www.parool.nl/buitenland/dit-is-wat-wennu-weten-over-de-gevolgen-van-orkaan-irma~a4515372/live?timestamp=1505162220000&offset=40>; <https://www.lindanieuws.nl/nieuws/orkaan-irma/tussenstand-nationale-hulpactie-sint-maarten-7-3-miljoen-euro/> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁵⁴ <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/10/13/strike-voorwaarden-aan-nederlandse-hulp-sint-maarten-a1577174> [dostęp: 28 grudnia 2017].

ich przyjęcia minister Plasterk wyznaczył do końca października. Warunki te były trudne do przyjęcia dla premiera wyspy, Williama Marlina, bowiem jego relacje z Hagą są od lat napięte. Jak oświadczył: „łączenie pomocy rekonstrukcyjnej z innymi kwestiami to niepotrzebne upolitycznienie katastrofy takiej jak Irma”. Dodał jeszcze, że ci, którzy sądzą, że coś w autonomicznym statusie Sint Maarten można zmienić „żyją w La-la-land”⁵⁵. Jak można się było spodziewać, premier Marlin warunki te odrzucił. W wyniku nacisku ministrów z jego gabinetu, którzy zagrozili dymisjami i odwołaniem wizyty premiera Marka Rutte, na dzień przed upłynięciem terminu ultimatum wyznaczonego na 1 listopada Marlin się ugiął⁵⁶. Ośmiu z piętnastu deputowanych, w tym trzech członków partii koalicyjnych, wydało oświadczenie, w którym wyrazili chęć współpracy z rządem centralnym „zgodnie z zasadami uczciwości, przejrzystości i dobrego zarządzania”⁵⁷. Dwa tygodnie wcześniej przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker ogłosił w Parlamencie Europejskim, że Sint Maarten, tak jak jego francuski odpowiednik, może również liczyć na pomoc z Europejskiego Funduszu Solidarności⁵⁸. W listopadzie rząd Niderlandów ogłosił decyzję o podwojeniu sumy przeznaczonej na ten cel z 260 na 550 milionów, w porównaniu z sumą 67 milionów dla wysp Saba i Sint Eustatius⁵⁹.

Brak postępów we współpracy z obecnym rządem Sint Maarten wywołał dyskusję w prasie niderlandzkiej, czy nie należałoby wstrzymać się z dalszą pomocą i poczekać na nowy rząd w styczniu, kiedy to na wyspie nastąpią wybory. Jak jednak oświadczył Raymond Knops (sekretarz stanu ds. stosunków w Królestwie) Niderlandy nie chcą czekać na nowy rząd, aby pomagać przy odbudowie Sint Maarten. Gotów jest nawet współpracować z tymczasowym gabinetem, jeśli spełni on warunki, które zostały mu przedstawione⁶⁰. Jak podało NRC.nl pod koniec grudnia rząd holenderski uruchomił kwo-

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ <https://fd.nl/economie-politiek/1224919/sint-maarten-toch-akkoord-met-nederlandse-hulp>; [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁵⁷ <https://www.volkskrant.nl/binnenland/sint-maarten-toch-akkoord-met-hulpvoorwaarden-nederland~a4526441/> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁵⁸ <https://nos.nl/artikel/2200583-st-maarten-akkoord-met-voorwaarden-hulp-den-haag-niet-overtuigd.html> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁵⁹ <https://www.elsevierweekblad.nl/nederland/achtergrond/2017/11/regering-verdubbelt-hulpgeld-voor-sint-maarten-558441/> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁶⁰ <http://www.dvhn.nl/binnenland/Ook-hulp-met-interim-bestuur-in-Sint-Maarten-22644261.html> [dostęp: 28 grudnia 2017].

tę 7 milionów euro na „projekty, które mogą rozpocząć się szybko i mieć bezpośredni wpływ na ludność”⁶¹.

Król Willem-Aleksander podczas drugiej wizyty na Antylach na początku grudnia 2017 roku na przyszłość Sint Maarten patrzył optymistycznie. „Jest ona słoneczna – mówił w wywiadzie dla telewizji NOS – mamy nadzieję, że turystyka tu wróci. Sint Maarten jest na to gotowy”⁶². Przeznaczone na ten cel przez rząd Królestwa Niderlandów 550 milionów euro stwarza taką szansę.

*

Eksperci nie są tak łaskawi w swoich ocenach przyszłości tej części Królestwa Niderlandów. Hans Nusselder⁶³ na łamach prestiżowego „Clingendael Spectator”, magazynu poświęconego stosunkom międzynarodowym, ogłosił tekst zatytułowany „Sint Maarten nie jest już krajem autonomicznym nadającym się do życia” (nid. *Sint Maarten niet langer levensvatbaar als autonoomland*), w którym ogłosił trzy raczej pesymistyczne scenariusze rozwoju sytuacji na Sint Maarten. Artykuł ten spotkał się z żywą reakcją czytelników. Warto na zakończenie tego artykułu przytoczyć je w skrócie.

Trzy scenariusze według Hansa Nusseldera. Pierwszy z nich to *business as usual* (BAU), w którym hojna pomoc i środki na kolejną odbudowę wyspy po zniszczeniach przychodzą z zewnątrz. Wraz z upływem czasu jednak tak dokuczliwe zjawiska meteorologiczne z powodu większej regularności występowania huraganów powtarzać się będą w coraz krótszych okresach. Status polityczny Sint Maarten w tym scenariuszu pozostaje niezmienny, a ze względu na leżącą u jego podstaw nie zrównoważoną ścieżkę rozwoju, koszty odbudowy wzrastać będą nieproporcjonalnie wraz z każdą kolejną katastrofą.

Drugim scenariuszem jest przekształcenie Sint Maarten w specjalną gminę (tak jak gminy BES), stosującą demokratyczne metody podejmowania decyzji. Korzyść z takiej sytuacji polega na nowym

⁶¹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/12/21/nederland-stelt-eerste-miljoenen-voor-sint-maarten-beschikbaar-a1585862> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁶² <https://nos.nl/artikel/2205659-koning-toekomst-sint-maarten-is-zonnig.html> [dostęp: 28 grudnia 2017].

⁶³ Hans Nusselder, ekonomista pracujący w Fundacji Rural Development Consult (CDR) w San José, Costa Rica. Artykuł opiera się częściowo na badaniach przeprowadzonych na zamówienie Unii Europejskiej na dwunastu wyspach karaibskich w ramach programu COSME, poczynając od Tortola (Brytyjskie Wyspy Dziewicze). Program ten został na razie zamknięty, ponieważ wyspa Tortola została ciężko doświadczona przez huragan Irma 6 września 2017 r.

i równym partnerstwie z Królestwem Niderlandów na takich samych zasadach, jak z jego gminami europejskimi. Działają tam silne instytucje, uczciwie funkcjonuje rynek i ma miejsce poważne podejście do problemu klimatu.

Trzeci scenariusz to „SMexit”, który jesienią 2017 roku może wydawać się koszmarem. Niemniej w przyszłości manewr taki może się powieść, jeśli politycy trzymać się będą scenariusza BAU zbyt długo. Stanie się tak, jeśli Sint Maarten będzie coraz słabiej odbudowywany, wzrośnie zadłużenie wyspy, ludność wyemigruje gdzie indziej, a pozostający na miejscu obywatele zestarzeją się, zubożeją lub jedno i drugie. Jest to droga, z której Portoryko, terytorium zamożnych Stanów Zjednoczonych, nie jest w stanie zejść już od kilku dekad.

Huragan Irma może dać początek katastrofie klimatycznej Sint Maarten, a tym samym katastrofie całego Królestwa⁶⁴.

Czy te scenariusze się sprawdzą? Trudno dziś o tym jednoznacznie zawyrokować. Wciąż nad Sint Maarten świeci słońce nadziei...

⁶⁴ Sint Maarten's toekomst: drie scenario's, <https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/sint-maarten-niet-langer-levensvatbaar-als-autonoom-land> [dostęp: 28 grudnia 2017].